

(آیا ماده واحده قانون تشدید مجازات رانندگان

متخلف مصوب ۱۳۳۵ فقط ناظر بشخص راننده است)

بطوریکه خوانندگان محترم استحضار دارند در سال ۱۳۳۵ بواسطه بعضی پیش‌آمدهای ناگوار این ماده واحده گذشت که اگر چه بعضی نسبت بان خرده میگیرند و میگویند چرا قانونگذار تحت تأثیر قرار گرفته و برخلاف اصول مسلمه حقوق جزا رعایت گذشت مدعی خصوصی و یا سایر جهات مخففه را ممنوع داشته است . ولی بعقیده ما تا زمانیکه بیم وقوع اینگونه حوادث می‌رود چنین مقرراتی ضروری بلکه جنبه حیاتی دارد و کسانیکه فرمان اتومبیل را در دست و جان عده‌ایرا در اختیار میگیرند باید چنین مقرراتی را هم در پشت سر خود ببینند .

و اما موضوعی که در این مقاله مورد بحث ما قرار گرفته اینستکه آیا مقررات ماده واحده منحصراً برای راننده وضع شده است و یا بطور اطلاق با رعایت ماده ۲۷ قانون مجازات عمومی شامل شرکای راننده متخلف نیز میباشد . شاید در بادی امر موضوع ساده و قابل بحث بنظر نرسد ولیکن باتوجه دقیق ملاحظه می‌گردد که نه تنها موضوع قابل بحث و فحوص است بلکه در خور نهایت تعمق و دقت است چه اگر راننده شخصاً مبادرت به ربودن بنماید حکم قضیه بسیار روشن است ولی اگر مشترکاً اقدام نماید و فروض مختلفی پیش آمد نماید قضاوت امر بسیار دقیق و حائز اهمیت خواهد بود . برای تشریح مطلب بذکر چند مورد مختلف میپردازیم تا دقایق امر بهتر روشن گردد .

فرض کنیم راننده زن باشد و بمعیت یک زن و دو مرد چهار نفری زنی را بر بایند و عنفا منتهی بهتک ناموس آنزن بشود بدیهی است مجازات راننده طبق ماده واحده حبس ابد خواهد بود و شاید قانونگذار تعمداً قید با اعمال شاقه را حذف نموده تا مخالفتی هم با ماده ۶ و ۷ قانون مجازات عمومی نداشته باشد ولیکن مجازات دو مردی که مرتکب هتک ناموس شده‌اند و مجازات زن دیگر که جز در ربودن دخالتی نداشته است آیا منطبق با ماده واحده و احیاناً ماده ۲۷ قانون مجازات

عمومی خواهد بود. در این مورد چگونه می‌توانیم زنی که طبیعتاً و عملاً هیچگونه دخالتی در هتک ناموس نداشته آنرا شریک جرم بدانیم و اگر احیاناً گفته شود معاون محسوب است باز ممکنست بتصد سرقت ربوده باشد و در محل سرقتی واقع نشود و آن دو نفر مرد در مقام تجاوز برآمده باشند و این زن از مجنی علیها دفاع هم کرده باشد. فرض دیگر آنکه اگر راننده بمعیت یک نفر شخصی را بر بایند و دو نفری او را بقتل برسانند که قاتل شخصاً معلوم نباشد آیا حکم قضیه چه خواهد بود زیرا حکم راننده روشن است و اعدام خواهد بود بدون در نظر گرفتن تخفیف ولی آیا نفر دیگر هم اعدام خواهد شد و اگر گفته شود که بله آنها اعدام میشود اگر من باب مثل مداخله کنندگان ه نفر بودند و قاتل شخصاً معلوم نشود آیا باز هم هر ه نفر بدون رعایت تخفیف اعدام خواهند شد؟

اگر حکم قضیه باین شکل باشد چه لزومی داشت که قانون گزار با لفظ هر راننده‌ای اعم از آنکه شغل او رانندگی باشد یا نباشد بیان حکم خود را شروع نماید و اگر حکم عام و کلی بود آیا بهتر نبود که با لفظ هر کس و یا هر شخصی و یا اشخاصی بیان مطلب مینمود بخصوص که از سیاق بعدی عبارات ماده بخوبی روشن است که منظورش راننده بوده بدون اینکه توجهی داشته باشد که عمل قتل و یا سرقت و یا هتک ناموس ناشی از عمل فردی و یا اشتراکی وی باشد چه صرفاً بوقوع قتل و غیره اشاره کرده بدون اینکه مستند بفاعل راننده دانسته باشد و همه جا طرف خطاب را مفرد ذکر کرده. شاید از لفظ یا با شرکت که بکار رفته این توهم ایجاد شود که قانون گزار شرکت را هم پیش بینی کرده و احکام شرکاء جرم تحت قاعده کلی شرکت جاری خواهد بود و حال آنکه این توهمی بیش نیست و قانون گزار در مقام وصف ربودن بوده و توضیح داده که این ربودن خواه بوسیله شخص راننده انجام بگیرد و یا مشترکاً بوقوع به پیوندد و همانطوریکه وقوع سرقت در شب یکی از شرائط توصیفی است در اینجا هم قانون گزار از این لفظ مشترکاً جز وصف ربودن منظور دیگری نداشته است بهترین دلیل این مدعا آنست که صرف ربودن در این ماده دارای جزائی نخواهد بود و اگر بفرض پس از ربودن کسی اشخاص یا مأمورین مرتکبین را تعقیب کنند و قبل از آنکه آسیبی بشخص ربوده شده برسد او را نجات دهند عمل متهمین طبق ماده واحده قابل کیفر نیست و باید تا این حد آنرا از مصادیق ماده ۲۰۲ و ۲۰۳ قانون مجازات عمومی دانست. شاید گفته شود که میتوان آنرا

شروع یکی از موارد مذکور در همین ماده واحده دانست در صورتی که چنین راهی مسدود است و در ماده واحده برای شروع ربودن جزا معین نکرده و تا قبل از اینکه قصد متهمین بمرحله عمل در نیامده چگونه میتوانیم بگوئیم که آیا مثلاً عمل هتک ناموس احتمالی با عنف و تهدید بوقوع می پیوست یا بدون عنف و بهر تقدیر صرف ربودن در ماده واحده شروع محسوب نمیشود و اگر مجرد از اعمال شش گانه پیش بینی شده در ماده باشد باید عمل را با ماده ۲۰۲ و ۲۰۳ و احیاناً مواد دیگر قوانین جزا منطبق نمود که نتیجه حاصله از این بحث اخیر آنستکه کلمه مشترکاً ناظر بنحوه عمل ربودن است نه ناظر بنفس جرمهای پیش بینی شده در ماده مذکور فرض دیگری که باز روشن شدن مطلب کمک میکند و عمل راننده را از مصادیق شرکت جدا مینماید مثال ذیل خواهد بود. فرض کنیم راننده و دومرد دیگر مشترکاً وزن را بر بایند و آن دو مرد غیر راننده هر یک نسبت بمجنی علیها تجاوز کنند و راننده اصولاً مرتکب نشود بدیهی است که راننده طبق ماده واحده باید مجازات شود و عمل او فعل واحدی خواهد بود و در صورتیکه متهمان دیگر هر یک دو جرم مرتکب شده اند و رعایت ماده ۲ ملحقه درباره آنها ضروری است البته توهم نشود که شاید ما میخواهیم بگوئیم با ماده ۲۰۷ و ۲۰۸ و یا اصولاً با موارد قابل گذشت منطبق خواهد بود بلکه ما عقیده داریم که اعمال شرکای راننده ماده واحده در مورد اعمال منافی عفت از مصادیق ماد ۲۰۲ و ۲۰۳ قانون مجازات عمومی و تبصره مربوط خواهد بود. در خاتمه توجه خوانندگان عزیز را بیک نکته اساسی و اصولی جلب میکنیم و آن اینست که قانونگذار در قسمت اخیر ماده ۲۷ قانون مجازات عمومی مواردی که ممکن است مجازات یکی یا بعضی از شرکاء تغییر نماید پیش بینی کرده و بعقیده ما وضع ماده واحده قانون تشدید مجازات رانندگان متخلف یکی از همان مصادیق قسمت اخیر ماده ۲۷ میباشد که قانونگذار خواسته است مجازات راننده را از عمل دیگران مجزا نموده باشد خواه در ارتکاب فعل شرکت داشته باشد یا نباشد یعنی یک قدم هم فراتر نهاده پس اگر راننده احیاناً در اصل جرم با دیگران شرکت نماید و من باب مثال منتهی بقتل شخص ربوده شده گردد بعقیده ما راننده بدون اعمال تخفیف اعدام میشود ولی اگر مدعی خصوصی گذشت کرده باشد دلیلی ندارد که شرکای راننده و آنهاستیکه بنحوی از انحاء در قتل مداخله و یا شرکت داشته اند از یکدرجه تخفیف مذکور در تبصره ذیل ماده ۲۰۳ قانون

مجازات عمومی استفاده ننمایند بعبارة دیگر عمل دیگری یعنی غیر از راننده باید با ماده ۲.۲ و ۲.۳ و برحسب موارد با موارد دیگر قوانین کیفری منطبق گردد. بعقیده ما اگر در همین ماده واحده هنگام شروع بسرقت آسیبی بشخص ربنده شده برسد که منتهی بیکي از نتایج مندرجه در ماده ۱۷۲ گردد مجازات راننده و اگر شریکی داشته باشد همان مجازاتی است که در ماده ۲.۲ و ۲.۳ تعیین شده و اصولاً از مصادیق این ماده واحده خارج میگردد و یا لااقل نسبت براننده مشمول ماده ۳۱ قانون مجازات عمومی خواهد بود.

امیدوارم که با قلم نارسای خود توانسته باشم آنچه از این ماده استنباط نموده بیان کرده باشم و هیچ ادعا هم ندارم که این ابراز عقیده کاملاً مطابق با واقع باشد و باز امیدوارم که ارباب بصیرت موضوع را روشن تر نمایند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی